

انجمن‌های علمی و ضرورت هم‌اندیشی در واژه‌گزینی‌های تخصصی و تعاریف علمی

دکتر غلامعلی افروز^۱

بدون تردید درک صحیح از معنا و مفهوم اصطلاحات و واژه‌های تخصصی در حوزه‌های علمی گوناگون و ارائه تعاریف توصیفی جامع‌ومانع و درعین‌حال جهان‌شمول از واژه‌ها، امری است فوق‌العاده مهم و ضروری، و یقیناً، لازمه توفیق در این معنا، فراهم شدن بستر هم‌اندیشی جمعی از خبرگان و متخصصان پر بصیرت، مجرب، توانمند و مسلط به ادب فارسی و آشنا به زبان، فرهنگ، معانی، مفاهیم و اصطلاحات و متون خارجی موردنظری باشد. علاوه بر این، پرواضح است که در این تلاش ارزشمند علمی و فرهنگی، آشنایی عمیق و جامع استادان مجرب به پیشینه علمی، مبانی نظری و فرایند تجربی پدیدآیی، تولید، وضع یا ترجمه یک اصطلاح تخصصی در حوزه‌های مختلف علمی و ارائه تعریف بایسته و شایسته و مقبول و جهان‌شمول از آن پراهمیت می باشد. برآیند این مهم می‌تواند بینش و بصیرت علمی و نگرش پژوهشی محققان را غنی‌تر نموده و برای همه دانشجویان، به ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی که آماده تهیه طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری خودشان می باشند بسیار مفید واقع گردد.

در حال حاضر یکی از معضلات غالب دانشجویان در تدوین طرح‌های تحقیقاتی، استفاده درست، روزآمد و قابل‌قبول از اصطلاحات و واژه‌های تخصصی و بهره‌گیری از تعاریف علمی، منطقی و مقبول اصطلاحات و کلیدواژه‌های تخصصی در قلمرو موضوع پژوهش می باشد.

فارغ از هرگونه مصداق و مثال، در مواردی شاهد وضع و تعریف نارسا و نامفهوم برخی اصطلاحات تخصصی به دلیل ترجمه‌های ناصحیح و برداشت‌های ناروا، به دور از معنا و مفهوم اصلی آن می باشیم که تکرار و نقل کلیشه‌ای به دور از تأمل و نشر نامعقول آن، دانشجویان را با تعارض‌های جدی مواجه می نماید. به سخن دیگر، اگر واضع یا مترجم اصطلاحات تخصصی از دانش و بصیرت علمی برخوردار نباشد و از جامعیت ادبی، فرهنگی و علمی بهره کافی نداشته باشد، اهل مشورت با صاحب‌نظران خبره نباشد، نمی تواند توفیق چندانی در وضع یا ترجمه و تعریف اصطلاحات تخصصی مقبول و ماندگار داشته باشد.

در تأکید بر این امر ضروری و ارزشمند، به مثابه خمیرمایه آغازین تلاش جمعی متخصصان بصیر و دلسوز انجمن‌های علمی در حوزه‌های تخصصی روان‌شناسی و مشاوره، چند تعریف نوین، از اصطلاحات تخصصی نسبتاً متداول که براساس مطالعات علمی بین‌فرهنگی و افزون بر نیم‌قرن تجارب حرفه‌ای و رایزنی با جمعی از صاحب‌نظران پر بصیرت و خردمند تهیه گردیده است، تقدیم می گردد. بی‌شک، از دریافت نظرات و پیشنهادهای همه فرهیختگان و صاحب‌نظران، روان‌شناسان توانا و مشاوران مجرب، استادان معظم و دانشجویان هوشمند برای اصلاح و تکمیل تعاریف تقدیمی، خرسند و سپاسگزار خواهیم بود. شایان ذکر است که بعضی از تعاریف تقدیمی، به لحاظ بدیع بودن آنها از منظر مخاطبان غیرایرانی هم‌زمان به زبان انگلیسی نیز ارائه شده است.

^۱ استاد ممتاز دانشگاه تهران، رئیس فدراسیون آسیایی شورای جهانی روان‌درمانی

چند تعریف علمی ساده و گویا در حوزه روان‌شناسی

تعریف روان‌شناسی:

روان‌شناسی مطالعه علمی کنش‌های ذهنی و روانی و فرایند پدیدآیی رفتارهای فردی و اجتماعی است (افروز، ۱۳۹۹).

Psychology:

Psychology is the scientific study of mental and psychological functions and the process of emergence of individual and social behaviors (Afrooz, 2020).

تعریف بهداشت روانی:

بهداشت روانی یعنی احساس آرامش، رضامندی حیاتی، بهره‌مندی از اندیشه پویا و آمادگی برای تعاملات فردی و ارتباطات اجتماعی است. (افروز، ۱۳۹۳).

Mental Health:

Mental health means feeling serenity, life satisfaction, having dynamic, having a dynamic thought, and being prepared for personal interactions and social communications (Afrooz, 2014).

تعریف هوش:

توان انسان در درک و حل مسئله، سازگاری هدفمند برای حضور پویا در محیط‌های واقعی، ناشی از چیزی است که به آن هوش می‌گویند. در این نگاه، هوش یک توان عمومی ذهنی است که خمیرمایه کنش‌های پیچیده ذهنی، قدرت ادراک، یادگیری، استدلال، تفکر و حل مسائل را فراهم می‌کند (افروز، ۱۳۹۸).

Intelligence:

The ability of the human to comprehend and solve problems and having targeted adaptability in real environments result from a fact that is called intelligence. In this regard, intelligence is a general intellectual ability that is the base for complex intellectual functions, perceptual power, learning, reasoning, thinking, and problem-solving (Afrooz, 2019).

تعریف تیزهوشی:

تیزهوشی، مربوط می‌شود به کنش عمومی هوش که به‌طور معناداری بالاتر از متوسط عمل کرده و هم‌زمان با برجستگی‌هایی در رفتارهای سازشی/انطباقی همراه بوده و در دوران رشد پدیدار می‌گردد. (افروز، ۱۳۹۷).

Giftedness:

Intellectual giftedness is related to the general function of the intelligence that significantly operates above the average and simultaneously has some prominences in adaptive behaviors and emerges during the development stages (Afrooz, 2018).

تعریف آهسته‌گامی یا کاستی‌شناختی:

آهسته‌گامی یا کاستی‌شناختی، مربوط می‌شود به کنش عمومی هوش که به‌طور معناداری پایین‌تر از متوسط عمل کرده و هم‌زمان با کاستی‌هایی در رفتارهای انطباقی همراه بوده و در دوران رشد پدیدار می‌گردد. (افروز، ۱۳۸۵).

Slow Pace (Intellectual disability):

Slow pace or intellectual disability is related to the general function of the intelligence that significantly operates below the average and simultaneously has some deficiencies in adaptive behaviors and emerges during the development stages (Afrooz, 2006).

تعریف خلاقیت:

خلاقیت آمیزه‌ای است از هوش و خصیصه‌های والای شخصیت که فرد را قادر می‌نماید تا تولید فکری متفاوتی داشته باشد، به سخن دیگر، خلاقیت یک فرایند زیبای ذهنی است که توسط صاحبان تفکر پویا و واگرا، در یک زمان و موقعیت خاص پدیدار می‌شود و در نتیجه یک اثر بدیع اعم از ایده یا پدیده نو و متفاوت، کلامی یا غیر کلامی، ذهنی یا عینی تولید می‌گردد. (افروز، ۱۳۸۰).

Creativity:

Creativity is a mixture of intelligence and prominent character traits that enable the individual to generate a different thought, in other words, creativity is an elegant intellectual process that emerges by the ones who have a divergent and dynamic thought in a special time and place and therefore, a novel work is generated; whether it is verbal or non-verbal, objective or subjective or a different and new phenomenon or idea (Afrooz, 2001).

تعریف خانواده:

خانواده، تنها نهاد فطری، طبیعی، بی‌بدیل و جاودانه انسان است که با پیمان قدسی ازدواج زن و مرد، با هدف نیل به آرامش ماندگار تاسیس می‌گردد. خانواده دو رکن اساسی دارد: زن و شوهر؛ در این معنا، فرزندان به‌مثابه هدیه و امانت ارزشمند والدین می‌باشند تا آمادگی لازم را برای تشکیل خانواده پایدار دیگر احراز نمایند. (افروز، ۱۳۹۸).

Family:

The family is the only innate, natural, irreplaceable and eternal institution of human beings, which is established by the sacred covenant of marriage between a man and a woman to achieve lasting serenity. The family is based on two pillars, the husband and wife; in this sense, the children as a valuable gift and trust for the parents are to be preparing to establish another stable family in near future (Afrooz 2018).

رضامندی زوجیت:

رضامندی متقابل زن و شوهر از جاذبه‌های روانی-جنسی یکدیگر و برخورداری از بیشترین احساس آرامش و امنیت روانی در زندگی مشترک. (افروز، ۱۳۹۸).

Marital Satisfaction:

Mutual satisfaction of the couple from each other's psycho-sexual attractions and having the greatest feeling of serenity and psychological security in their marital life (Afrooz, 2018).

تعریف ناخشنودی زناشویی:

عدم رضامندی زوجین از جاذبه‌های روانی-جنسی یکدیگر و محروم‌بودن از احساس آرامش و امنیت روانی در زندگی مشترک است. (افروز، ۱۳۹۸).

Marital Dissatisfaction:

Couples' dissatisfaction with each other's psycho-sexual attractions and being deprived of a sense of serenity and psychological security in their marital life (Afrooz, 2018).

تعریف الکسیثیمیا:

الکسیثیمیا (alexithymia) یعنی فقر زبان عاطفی، تهی‌بودن از شور هیجانی و ضعف جدی یا ناتوانی در ابراز احساسات و بهره‌گیری از گفتمان و تعاملات عاطفی. (افروز، ۱۳۹۶).

Alexithymia:

Alexithymia means lack of emotional language, lack of emotional passion and severe weakness or inability to express feelings and benefit from the conversation and emotional interactions (Afrooz, 2015).

مداخلات روان‌شناختی خانواده محور:

در این نوع از مداخلات روان‌شناختی، روانشناس یا مشاور تلاش می‌نماید همه اعضای مؤثر خانواده را با هم‌اندیشی و همدلی، ایجاد نگرش مثبت و انگیزه غنی، مستقیم و غیرمستقیم، برای تحقق‌بخشیدن به اهداف برنامه تدوینی با خود همراه نماید. (افروز، ۱۳۹۳).

Family-Based Psychological Intervention:

In this type of psychological intervention, a psychologist or counselor tries to bring all effective family members together with sympathy and empathy, creating a positive attitude and rich, direct, and indirect motivation to achieve the aims of the development program (Afrooz, 2018)

تعریف سن زیستی:

سن زیستی، بیانگر وضعیت سلامت عمومی و هیئت ظاهر فرد است. بدین معنا که افراد هم‌سنی که در یک روز متولد می‌شوند، به دلیل تأثیرپذیری از عوامل گوناگونی همچون مؤلفه‌های ارثی، ساختار ژنتیکی، اطلس کروموزومی و عوامل مادرزادی، سن مادر به هنگام بارداری، کیفیت تخمک مادر، شرایط حاکم بر زمان انعقاد نطفه، دوران بارداری، زمان و ترتیب تولد، وضعیت زیستی و روانی و سبک زندگی در دوران رشد و تحول، از نظر بیولوژیکی و هیات ظاهر متفاوت می‌باشند. همین است که علاوه بر دیگر مؤلفه‌های اثرگذار، نقش ترتیب تولد در سن زیستی بسیار قابل توجه می‌باشد. عموماً فرزندان اول خانواده که از مادر جوان‌تر و تخمک تازه‌تری متولد می‌شوند، سن زیستی ایشان کمتر از سن تقویمی آن‌ها است و از نظر هیات ظاهر، نسبت به خواهر / برادر کوچک‌تر خودشان جوان‌تر به نظر می‌رسند؛ به عنوان مثال، دخترخانم ۳۰ ساله‌ای که فرزند اول خانواده است و از مادر/تخمک ۲۰ ساله متولد شده است، (با سن زیستی ۵۰ سال) در آیینۀ سن زیستی، از دخترخانم ۲۰ ساله‌ای که فرزند سوم خانواده است و از مادر ۴۰ ساله متولد شده است (با سن زیستی ۶۰ سال)، ۱۰ سال کوچک‌تر است! (افروز، ۱۳۹۰).

Biological Age:

Biological age indicates how old a person's body and physical appearance. Based on a number of factors, including how your chromosomes have changed over time, this means that people of the same age who are born at the same time due to the influence of various factors such as hereditary factors, genetic structure, chromosomal atlas and congenital components, the mother's age at pregnancy, the quality of the mother's egg, the conditions governing the timing of conception, the gestational age, the time and order of birth, the biological and psychological status, and the lifestyle during growth and development will have different biological age. This is why, in addition to other influential components, the role of birth order in biological age is very significant. Generally, the first son or daughter of family will look younger than their siblings. For example, a 30 years old girl born from 20 years old mother (with biological age of 50) seems younger than her 20 years old sister who has been born from 40 years old mother (with biological age of 60); because in the mirror of biological age she is 10 years younger! (Afrooz, 2011).

تعریف کودکان در معرض آسیب:

به کودکانی اطلاق می‌شود که به دلیل برخی کاستی‌های زیستی، شناختی، عاطفی و رفتاری و یا شکنندگی و پریشانی خانوادگی و آلودگی محیطی بیش از دیگر همسالان خود مستعد آسیب‌پذیری‌های فردی و اجتماعی می‌باشند. (افروز، ۱۳۹۲).

At Risk Children:

Refers to children who are more prone to individual and social vulnerabilities than their peers due to some biological, cognitive, emotional, and behavioral deficiencies or, family fragility and environmental challenges (Afrooz, 2013).

تعریف نشاط معنوی:

نشاط معنوی یعنی احساس آرامش، مهرورزی و امیدبخشی با وارستگی و بخشایشگری و برخورداری از طراوت و زلالی درون، باور قلبی و عشق نامشروط به خالق هستی. (افروز، ۱۳۹۰).

Spiritual Happiness

Spiritual happiness means a feeling of serenity, compassion and hope, promising with piety and forgiveness and having inner freshness and clarity, heartfelt belief and unconditional love for the Creator of the universe (Afrooz, 2011).

تعریف هشیاری در لحظه‌ها/Mindfulness

از نگاه روان‌شناسی، هشیاری در لحظه‌ها یعنی توان برخورداری از هشیاری کامل و تمرکز دقیق ذهنی در لحظه‌ها و موقعیت‌ها، این قابلیت می‌تواند از طریق تمرینات شناختی، حسی و حرکتی و تجارب معنوی محقق گردد. (افروز، ۱۳۹۸).

Mindfulness:

From the psychological point of view, mindfulness means the ability to have full awareness and intellectual concentrations in moments and situations, this ability can be developed through cognitive, sensory-motor training, and spiritual experiences (Afrooz, 2019).

شیوه اسناددهی به سرمقاله:

افروز، غلامعلی (۱۴۰۰). انجمن‌های علمی و ضرورت هم‌اندیشی در واژه‌گزینی‌های تخصصی و تعاریف علمی. نشریه توانمندسازی کودکان استثنایی، شماره ۲ (۳۵)، تابستان ۱۴۰۰، تهران